

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА НАУКОВОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ З ПРОБЛЕМАТИКИ ЕКОТУРИЗМУ ТА ДЕТЕРМІНАЦІЯ ЧИННИКІВ ЙОГО РОЗВИТКУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Любов Гальків¹, Мар'яна Виклюк², Галина Щука³

¹Національний університет «Львівська політехніка»,
79013 м. Львів, вул. С.Бандери, 12
e-mail: libov.i.halkiv@lpnu.ua

²Львівський національний університет імені Івана Франка
79008 м. Львів, проспект Свободи, 18
e-mail: m_yukluk@ukr.net

³Закарпатський угорський інститут ім. Ф. Ракоці II,
90200 Закарпатська обл., м. Берегове, вул. Кацуто, 6
e-mail: galina_shchuka@ukr.net

Анотація. Метою статті було вивчення наукових проблем розвитку теорії екотуризму з точки зору концептуалізації її змісту. Методологією дослідження виступали методи бібліографічного аналізу, контент-аналізу, моделювання динаміки, опитування, аналізу таблиць взаємної спряженості та ін. Обґрунтовувано суспільну значимість туристичної індустрії, її націленість на екологізацію та сформульовано припущення, що наукове середовище України активно опрацьовує тематику екологічного туризму. Для його верифікації опрацьовано масив наукових статей за період 2010-2020 рр. Побудовано динамічні тренди обсягу цього масиву, на основі чого доведено актуальність і широту спектру наукового інтересу до тематики екотуризму. Розвинуто понятійний базис туристики, означивши екотуризм як відносно новий вид активних подорожей, які завдяки виховній і пізнавальній діяльності спрямовані на екологічну систему, сприяють збереженню та покращенню стану природного середовища, виявляють соціально-економічні ефекти на екотуристські райони у відповідності з принципами сталого розвитку. Систематизовано принципи екотуризму, розкрито його природу, виокремлено складові екологічних турів. Досліджено вплив чинників на екологічну поведінку споживачів туристичних послуг. Доведено, що серед осіб, які практикують екологічну поведінку, значно частіше зустрічаються такі, які схильні сплачувати вищу ціну за екотури. Такі особи також схильні відмовлятися від зручностей задля зменшення негативного антропогенного впливу на природу.

Ключові слова: екологічний туризм, екологічна поведінка, екологічна спрямованість, екологізація, екологічний тур

Постановка проблеми. Стержнева ідея парадигми сталого розвитку полягає в неминучості урахування взаємовпливу екологічних, соціокультурних та економічних чинників для досягнення суспільно корисних ефектів стратегічного характеру. Зважаючи на вектори спрямованості глобалізаційних трендів, екологізація економічної діяльності шляхом протидії екологічним загрозам стає першочерговим завданням менеджменту суспільних утворень. Новітні імперативи розвитку суспільства детермінують необхідність оновлення та удосконалення теоретико-методологічної бази дослідження тих сфер господарювання, які можуть у перспективі забезпечити альтернативні напрями використання ресурсів природи. Окремий зріз такого роду досліджень викристалізувався у рамках туристики. Сталою вважається така туристична діяльність, котра виявляє позитивні синергетичні ефекти у еколого-, соціо-, культурно-економічному вимірах, вибудовуючи стратегію довготривалого підтримання ресурсів, на яких базується туризм. Зважаючи на необхідність розвитку наукового підґрунтя в царині туристики, вважаємо за доцільне звернутися до тематики екологічного туризму (екотуризму).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова проблематика формування ідеї екотуризму висвітлюється С. Новицькою [9], яка досліджує перші його трактування (Г. Міллера, Міжнародної організації екотуризму, Міжнародної спілки охорони природи, Всесвітнього фонду дикої природи). Його дефініції знаходимо також у низці вітчизняних новітніх публікацій ([1-3; 5-7; 9-13]). Проте, відсутні праці, які присвячені систематизації цих трактувань. Сучасні емпіричні дослідження екотуризму націлювалися на тенденції розвитку (С. Шушулков [14]; К. Коценко, Л. Громоздова [7]); на проблеми регулювання (І. Дубовіч, Т. Фомічева [1]) і функціонування у певних територіальних утвореннях (С. Тимчук [12], О. Козловський, О. Дунаєвська О. [6]). Теоретичні аспекти наукових розвідок екотуризму стосуються його системного характеру (В. Божанова, Ю. Павелко, Д. Яценко [3]); основних понять (В. Піменов [10]), стратегій (Т. Калина, О. Константінова, О. Корнійчук [4]). Визнаючи актуальність тематики екологічного туризму, сучасні дослідники екотуризму сходяться та тому, що й надалі залишається низка питань теоретичного, методологічного, практичного характерів, які потребують подальшого опрацювання. Це спонукало нас до здійснення власного дослідження.

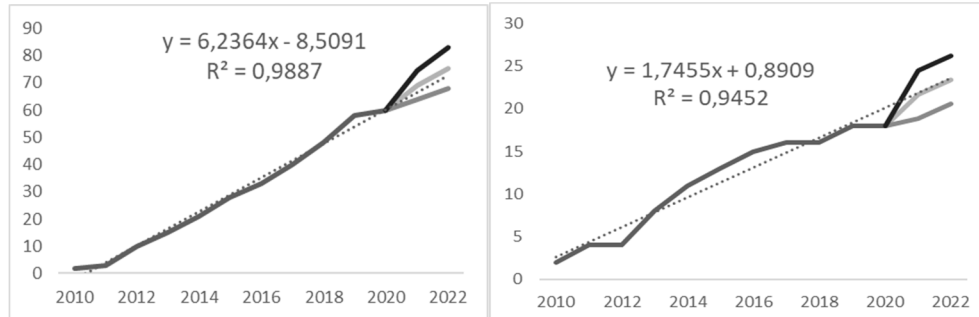
Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні наукової публіцистики задля розвитку теорії екотуризму в частині концептуалізації його змісту. Також автори націлюються на виявлення чинників активізації послуг екотуризму.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Соціально-економічна значимість туристичної індустрії та її націленість на екологізацію дозволяють припустити, що вітчизняне наукове середовище, попри поліаспектність ретроспективних досліджень предметної області екологічного туризму, надалі активно опрацьовує певні напрями пошукових розвідок. Для верифікації такого припущення скористаємось аналізом сукупності наукових статей у періодичних виданнях. Оскільки такого роду публікації «...віддзеркалюють результати напрацювань наукових шкіл, постільки вивчення їх ретро-спективи та аналізу контенту напасть можливість ознайомитися з надбаннями учених» [4, с. 22-23]. У якості джерела інформації звернемося до центрального науково-інформаційного центру нашої країни – Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського (НБУВ).

Станом на 10 листопада 2020 р. електронна база наукової періодики НБУВ [8] за запитом «екологічний»&«туризм», виділила 18 позицій, «екологічного»&«туризму» –

60 позицій. За розширення пошукового запиту словосполученнями, які синонімічно до-
точні до тематики екологізації туризму, кількість позицій збільшується. Нагромаджений
обсяг публікацій у розрізі двох пошукових запитів за період, починаючи із 2010 р., де-
монструє висхідну динаміку, збереження якої очікується й у майбутньому (рис. 1).

Alpha=0,100; Beta=0,001; Gamma=0,000;
MASE=0,500; SMAPE=0,062;
MAE=1,083; RMSE=1,262
«екологічний»&«туризм»

Alpha=0,500; Beta=0,499; Gamma=0,000;
MASE=0,504; SMAPE=0,045;
MAE=2,601; RMSE=3,253
«екологічного»&«туризму»

Рис. 1. Динаміка кількості наукових статей НБУВ, у титул яких винесена тематика екологічного туризму за період 2010-2020 рр.

Джерело: побудовано авторами за: [0] (доступ: 10.11.2020)

Розвиток наукових досліджень в царині екотуризму сприяє розширенню його понятійно-термінологічного апарату. Так, за даними табл.1., можемо акцентувати на таких маркерах екологічного туризму: є новим видом туристичної діяльності (Дубовіч І., Фомічева Т. [1], Шушулков С. [14], Козловський О., Дунаєвська О. [6], Калина Т., Константінов О., Корнійчук О [5] та ін.); є подорожжю чи відвідинами (Божанова В., Павелко Ю., Яценко Д. [3], Піменов В. [10], Коценко К., Громоздова Л. [7] та ін.); є спрямованим на екосистему (Тимчук С. [12], Халімовська І. [13], Коценко К., Громоздова Л. [7], та ін.); є активатором збереження та покращення стану природного середовища (Божанова В., Павелко Ю., Яценко Д. [3], Калина Т., Константінов О. Корнійчук О. [5] та ін.); є видом активного відпочинку (Білецька В., Вржесневська Г, Петренко Є. [2], Халімовська І. [13], та ін.); є чинником виховання і пізнання (Божанова В. Павелко Ю., Яценко Д. [3], Халімовська І. [13] та ін.); є чинником вияву соціально-економічних ефектів на екотуристські райони (Калина Т., Константінов О., Корнійчук О. [5] та ін.); є відповідним принципам сталого розвитку туризму (Піменов В. [10], Дубовіч І., Фомічева Т. [1], Ніколаєва Ю., Боголюбова Н., Ширін С. [15] та ін).

Отож, цей екотуризм можемо відзначити як відносно новий вид активних подорожей, які завдяки виховній і пізнавальній діяльності спрямовані на екосистему, сприяють збереженню та покращенню стану природного середовища, виявляють соціально-економічні ефекти на екотуристські райони у відповідності з принципами сталого розвитку.

Таблиця 1

Дефініції категорії “екологічний туризм” у новітніх вітчизняних публікаціях

Роки	Автори	Означення/джерела
2013	Козловський О., Дунаєвська О.	Молода галузь туризму. Відвідування унікальних природних територій, не спотворених господарською діяльністю людини, де зберігся традиційний спосіб життя місцевого населення [6]
2015	Білецька В., Вржесневська Г, Петренко Є.	Форма активного відпочинку з екологічно значущим наповненням – особливий інтегруючий напрямок рекреаційної діяльності туристів, що будують свої взаємовідносини з природою та іншими людьми на основі взаємної вигоди, взаємоповаги та взаєморозуміння [2]
2016	Тимчук С.	Вид орієнтованого на природу туризму, який відбувається у природному середовищі і, крім цього, має ряд визначальних ознак, притаманних цьому специфічному виду діяльності згідно з міжнародними стандартами [12]
	Халімовська І.	Вид активного відпочинку у межах неторканих природоохоронних територій, де поряд із науковопізнавальними, культурно-виховними і спортивно-оздоровчими функціями наголос робиться на зв'язках між природним і соціальним середовищем, на наслідках антропогенного тиску; набуваються навички гармонійних стосунків природи і людини [13]
2017	Калина Т., Константинов О. Корнійчук О.	Порівняно новий вид туристичної діяльності. Він максимально позитивно впливає на здоров'я і самопочуття відпочивальників, сприяє збереженню цілісності природного середовища, надходженню до місцевих бюджетів, є важливим чинником екологічного виховання та ефективним засобом попередження екологічних лих від антропогенного навантаження [5]
2018	Піменов В.	Відвідування малозмінених або змінених територій з унікальними природними та історико-культурними ресурсами, які відповідають принципам сталого розвитку туризму; всіляко сприяють соціально-економічному розвитку регіонів відвідування, підвищенню рівня екологічної культури мандрівників і життєвого рівня місцевого населення; містять освітній і пізнавальний компоненти [10]
	Ніколаєва Ю., Боголюбова Н., Ширін С.	Екологічний туризм – це інструмент іміджевої політики країни [15]
2019	Божанова В. Павелко Ю., Яценко Д.	Не тільки вид природного туризму, що об'єднує людей, які подорожують з науковими цілями і сферами інтересів; це також здатність активно підтримувати це середовище[3]
	Шушулков С.	Порівняно новий вид туристичної діяльності, головним об'єктом якого є дика природа [14]
	Коценко К., Громоздова Л.	Особливий вид зеленого туризму. Передбачає відвідання місць, де збереглися екосистеми зі своїми первісними особливостями, або яких мало торкнулася антропогенна діяльність [7]
2020	Дубовіч І., Фомічева Т.	Досить новий (виник на початку 80-х років ХХ ст.) вид туризму, орієнтований на принцип сталого розвитку туристичної діяльності, що здійснює мінімальний вплив на довкілля [1]

Джерело: побудовано авторами за: [1-3; 5-7;10; 12-15]

Аналіз літературних джерел дозволив сформулювати основні принципи екологічного туризму: стимулювання та задоволення потреб пізнання природи; місцевих звичаїв

і культурної спадщини; концентрування на внутрішніх цінностях територіальної суспільної системи; сприяння розвитку освітніх, наукових, рекреаційних, культурно-моральних, психоемоційних компонент потенціалу споживачів туристичних послуг; вимагання спеціальних знань з боку організаторів; запобігання негативному антропогенному впливу на природні системи та сприяння розвитку екологічної етики; залучення у туристичний процес місцевих спільнот при незмінному їх проживанні та звичному укладі життя; стимулювання корінних мешканців до участі в туристичній діяльності, до просвітлення їх у питаннях охорони природи; отримання доходів місцевими мешканцями; економічна ефективність і забезпечення соціально-економічного розвитку території, сприяння їх стійкому розвитку; згладжування асиметрій розвитку територіальних суспільних систем.

Економічні вигоди для економіки України від розвитку екологічного туризму полягають у збільшенні частки екологічного туризму а ВВП, у додаткових надходженнях у бюджет, у підвищенні інвестиційної привабливості, у зниженні безробіття та зростанні самозайнятості [11, с.183].

Парадигма сталого розвитку туризму передбачає його екологічну спрямованість, природа якої проявляється через екологічність і екологізацію (рис.1). Екологічність туризму можна розглядати у двох зрізах: 1 – як ступінь/характер впливу індустрії туризму на навколишнє середовище; 2 – як заходи щодо збереження, відновлення та популяризації екологічних ресурсів. Зміст екологізації у площині туристики найбільш широко можна розуміти як «процес впровадження безпечних та екологічно чистих форм технологічного забезпечення, надання туристичних послуг на основі інноваційних технологій і продуктів з урахуванням культурних, історичних та інших витоків» [0, с. 199]. Задля досягнення екологічної спрямованості екотури мають містити освітньо-пізнавальну (просвітницьку), природно відповідальну, культурно- та етно-толерантну, суспільно ефективну складові.

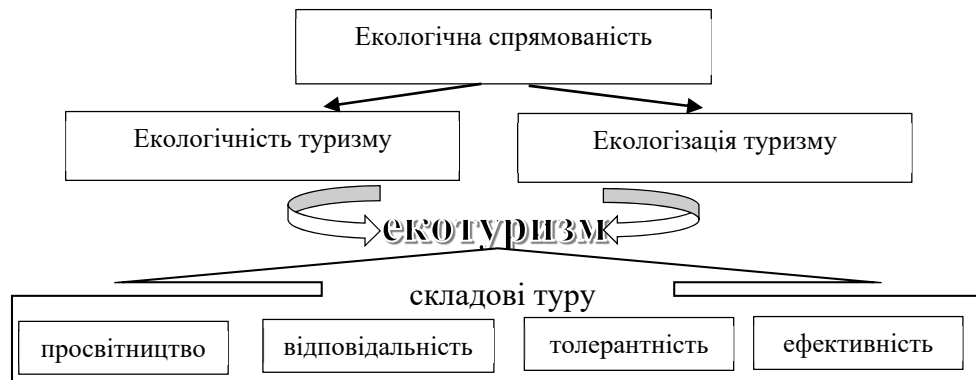

Рис.1. Концептуальний підхід до розуміння екотуризму та складових екотуру

Джерело: побудовано авторами

Задавшись питанням перспектив розвитку екотуризму, ми здійснили анкетне опитування представників студентської молоді (СМ) та працівників закладів вищої освіти (ПР), залучивши до анкетування 323 особи (рис. 2). Це опитування носило характер дослідницької розвідки і не націлювалося на обґрунтування репрезентативних результатів у межах країни. За статусною ознакою переважали представники СМ; за віковою

– до 21 року; за статевою – жінки, за місцевістю проживання – мешканці міських поселень, за доходами домогосподарств – середніми доходами.

Для оцінювання взаємозв'язків між ознаками, які досліджувалися, ми скористалися методом аналізу таблиць контингентності, попередньо здійснивши зведення багатоваріантних відповідей до альтернативних варіантів (табл. 2). В аналітичних цілях ми використовували критерій хі-квадрат з поправною Йейтса (*Yates's chi-squared test*), коефіцієнт контингентності (*KK*), нормований коефіцієнт Пірсона (*CN*).

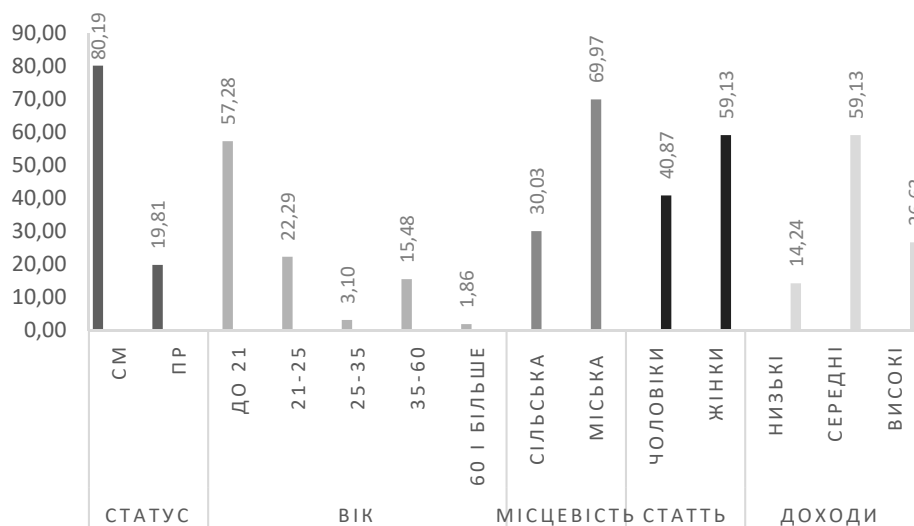

Рис. 2. Структура масиву респондентів, %

Джерело: побудовано авторами за результатами власного опитування

На запитання анкети щодо практикування екоповедінки ствердну відповідь обрали 65% опитаних (61% СМ і 81% ПР). Частка ствердної відповіді на це запитання зростала зі збільшенням віку респондентів і зі зростанням доходів домогосподарств. Дещо рідше така відповідь зустрічалася у жінок, ніж у чоловіків: 64% проти 66%. Натомість розрив між відповідями жителів сільської місцевості і міської місцевості був більш суттєвим: 53% проти 70%. Виявлено статистично значимі відмінності щодо властивості екоповедінки між розподілом відповідей за чинником статусу (СМ і ПР) і чинником віку (до 35 років і 35 років і вище). Напряму зв'язку на підставі *KK* ідентифіковано як обернений, а силу зв'язку на підставі *CN* – як середню. Отримані результати частково пояснюються тим, що респонденти у віковій групі 35 років і старші були представлені ПР. Схожі значення критеріїв отримано за результатами аналізу комбінаційного розподілу відповідей щодо практикування екоповедінки і місцевості проживання. Натомість у розподілах відповідей за ознакою «стать» статистично значимих відмінностей не виявлено. Отриманий результат підтверджує спорідненість природи поведінки чоловіків і жінок у соціально важливих питаннях. Найвищі ж значення критерію хі-квадрат і критеріїв щільності зв'язку у рамках питання про екоповедінку отримано для чинника доходів (представники домогосподарств з високим рівнем доходів схильні значно частіше практикувати екоповедінку, ніж представники із низьким рівнем доходів).

Показники аналізування окремих відповідей респондентів

Запитання	Показники	Статус	Вік	Місцевість	Стать	Доходи
Чи практикуєте Ви екоповедінку	Yates's chi-squared test*	8,1a	8,1a	8,2a	0,1b	10,2c
	KK	-0,166	-0,167	-0,166	0,021	-0,296
	CN	0,232	0,233	0,232	0,030	0,402
Чи готові Ви платити вищу ціну за екопослуги туризму	Yates's chi-squared test	18,1d	20,9d	24,8d	2,4e	35,2d
	KK	-0,244	-0,262	-0,284	0,092	-0,244
	CN	0,336	0,359	0,386	0,13	0,665

*рівень значущості: a (0,005); b (0,792); c (0,002); d (<0,001); e (0,123)

Джерело: побудовано авторами за результатами власного опитування

Також ми досліджували питання готовності платити вищу ціну за екологічні послуги індустрії туризму. Таку готовність вказали 54% респондентів (48% СМ і 78% ПР). Частка відповіді «так» на це запитання у розрізі вікових груп розподілилася таким чином: до 21 – 43%; від 21 до 25 – 56%; від 25 до 35 – 70%; від 35 до 60 – 82%; 60 і більше – 83%). Якщо серед представників домогосподарств із низькими доходами готовність дорожче сплачувати за послуги екологічної індустрії туризму вказали 30% респондентів, то із середніми доходами – 46%, а із високими доходами – 84%. На 9 в. п. рідше така готовність зустрічалася у жінок ніж у чоловіків; на 36 в.п. – жителів сільської місцевості, ніж міської Дані табл. 2 дозволяють констатувати наявність статистично значимих відмінностей щодо готовності платити вищу ціну за екологічні послуги індустрії туризму у розрізі усіх чинників, окрім чинника «стать».

У результаті комбінаційного групування відповідей респондентів на запитання анкети щодо практикування екоповедінки і готовності платити вищу ціну за послуги екологічної індустрії туризму визначено: *Yates's chi-squared test* (47,2); *KK* (0,390); *CN* (0,514). Додатково розраховано значення показника відносного ризику (2,5), його нижню і верхню межі зміни на рівні істотності 95% (1,8 і 3,4 відповідно); показника відношення шансів (5,7), його нижню і верхню межі зміни на рівні істотності 95% (3,4 і 9,4 відповідно). Отримані показники свідчать про істотність і середню силу зв'язку. Серед респондентів, які практикують екоповедінку, частіше зустрічаються такі, які схильні сплачувати вищу ціну за екопослуги. Шанси сплачувати вищу ціну за екологічні послуги індустрії туризму у п'ятеро вищі у тих респондентів, які практикують екоповедінку.

На запитання анкети «Чи готові Ви після екопослуг відмовитись від певних зручностей задля зменшення антропогенного впливу на територіях свого місця проживання?» – ствердно відповіли 81% респондентів. Характерно, що частки ствердних відповідей СМ і ПР на це запитання практично не різнилися. Величина частки обрання ствердної відповіді не зростала зі збільшенням віку респондентів. Її найвищі значення виявилися у представників наймолодшої групи (89%) і старших груп (від 35 до 60 – 84%; 60 і більше – 83%). На 3 в.п. рідше ствердна відповідь зустрічалася у жінок, ніж у чоловіків, на 22 в.п. – у жителів сільської місцевості, ніж міської. Не прослідковувалася залежність частоти обрання ствердної відповіді від рівня доходів домогосподарств респондентів. У результаті комбінаційного групування відповідей респондентів на запитання анкети щодо практикування екоповедінки і схильності

відмовлятися від певних зручностей задля зменшення антропогенного впливу визначено: *Yates's chi-squared test* (69,2); *KK* (0,471); *CN* (0,606); відносний ризик (1,7), його межі зміни на рівні істотності 95% (від 1,4 до 2,0); відношення шансів (14,0), його межі зміни на рівні істотності 95% (від 6,9 до 28,6). Отримані показники свідчать про істотність прямого зв'язку між ознаками. Серед респондентів, які практикують екоповедінку, майже на 70% частіше зустрічаються такі, які схильні відмовитися від зручностей задля зменшення антропогенного впливу на територіях свого місця проживання. Шанси такого роду відмови кількаразово вищі у тих респондентів, які практикують екоповедінку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, вітчизняне наукове середовище активно опрацьовує і оприлюднює у науковій періодиці певні напрями пошукових розвідок в царині екотуризму (відносно нового виду активних подорожей, які завдяки виховній і пізнавальній діяльності спрямовані на екосистему, сприяють збереженню та покращенню стану природного середовища, виявляють соціально-економічні ефекти на екотуристські райони у відповідності з принципами сталого розвитку). Парадигма сталого розвитку туризму проявляється через екологічну спрямованість поведінки споживачів туристичних послуг.

Екологічна поведінка споживачів туристичних послуг залежить від багатьох чинників, у т. ч. статусу, віку, місцевості проживання, доходів. Серед респондентів, які практикують екологічну поведінку, значно частіше зустрічалися такі, які схильні сплачувати вищу ціну за екологічні тури. Такі респонденти також схильні відмовлятися від зручностей задля зменшення негативного антропогенного впливу на територіях свого постійного проживання. Отримані нами результати можуть слугувати дороговказом для представників інституційних одиниць, діяльність яких пов'язана із екоповедінкою населення: популяризація такої поведінки та екотуризму серед молоді є необхідною складовою сталого розвитку територій; підвищення доходів населення і якості життя сприяє популяризації екоповедінки населення, а отже – активізації попиту на послуги екотуризму. Активізація екотуризму стимулює соціально-економічний розвиток поза-урбанізованих територій і їх мешканців, сприяючи зменшенню асиметрії у потенціалі людського розвитку між представниками сільських і міських поселень.

Перспективи подальших досліджень обраної тематики вбачаються у теоретичній та емпіричній площині. Зокрема доцільно теоретично обґрунтувати систему чинників активізації екотуризму і комплексно оцінити вплив її складових як на економіку України.

Список використаних джерел

1. Дубовіч І. А., Фомічева Т. Є. Сучасні проблеми економіко-правового регулювання екологічного туризму в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління.* 2020. № 4(2). С. 42–46.
2. Білецька В. В., Вржесневська Г. І., Петренко Є. М. Екологічний туризм у системі фізичного виховання учнівської молоді. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури.* 2015. Вип. 12. С. 5–7.
3. Божанова В. Ю, Павелко Ю. С., Яценко Д. О. Теоретико-методологічні підходи та практичні рекомендації формування та функціонування екологічного туризму як цілісної системи. *Економічний простір.* 2019. № 149. С. 195–209
4. Гальків Л.І., Ільчук О.О. Сучасний науковий дискурс з тематики транспортної безпеки. *Причорноморські економічні студії.* 2020. №49. С.22–28.

5. Калина Т., Константінова О., Корнійчук О. Теоретичні аспекти стратегії розвитку екологічного туризму на природоохоронних територіях. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія : Економіка АПК*. 2017. № 24(2). С. 136–142.
6. Козловський О. Ю., Дунаєвська О. Ф. Екологічний та зелений туризм: визначення, особливості, стан розвитку на Житомирщині. *Географія та туризм*. 2013. Вип. 25. С. 151–160.
7. Коценко К. Ф., Громоздова Л. В. Сільський та екологічний туризм: сучасні тенденції та роль у підвищенні рівня соціально–економічного розвитку сільського населення України. *Проблеми інноваційно–інвестиційного розвитку. Серія : Економіка та менеджмент*. 2019. № 18. С. 22–30
8. Наукова періодика України. Електронні ресурси. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-resources>.
9. Новицька С. Р. Екологічний туризм як пріоритетний напрямок сталого розвитку туристичної сфери. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. : Географія*. 2013. № 2. С. 164–169.
10. Піменов В. Г. Розвиток екологічного туризму в Україні: основні поняття, проблеми, сучасний стан. *Вісник Харківської державної академії культури. Серія : Соціальні комунікації*. 2018. Вип. 52. С. 198–208.
11. Сарахман Л. Основні критерії розвитку сільського туризму в Україні. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2017. Вип. 37. Ч.2. С.182–186.
12. Тимчук С. Екологічний туризм як напрям соціально–економічного розвитку сільських територій. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2016. Вип. 1. С. 35–41.
13. Халімовська І. В. Екологічний туризм як чинник розвитку сучасного суспільства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 67. С. 89–96.
14. Шушулков С. Д. Тенденції розвитку екологічного туризму в сучасних економічних реаліях. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Т. 4, № 3. С. 245–252.
15. Julia Nikolaeva, Natalia Bogoliubova, Sergey Shirin. Ecological tourism in the state image policy structure. *Experience and problems of modern Russia, Current Issues in Tourism*. Vol. 21, 2018. Issue 5. P. 547-566.

References

1. Dubovich I. A., Fomicheva T. Ye. (2020) Suchasni problemy ekonomiko-pravovoho rehulivannia ekolohichnoho turyzmu v Ukraini [Modern problems of economic and legal regulation of ecological tourism in Ukraine]. *Scientific notes of Tavriya National University named after VI Vernadsky. Series: Economics and Management*, 4(2), 42–46 [in Ukrainian].
2. Biletska V. V., Vrzhesnevska H. I., Petrenko Ye. M. (2015) Ekolohichni turyzm u systemi fizychnoho vykhovannia uchnivskoi molodi [Ecological tourism in the system of physical education of student youth]. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after MP Drahomanov. Series 15: Scientific and pedagogical problems of physical culture*, 12, 5–7 [in Ukrainian].
3. Bozhanova V. Yu. , Pavelko Yu. S., Yatsenko D. O. (2019) Teoretyko–metodolohichni pidkhody ta praktychni rekomendatsii formuvannia ta funktsionuvannia ekolohichnoho turyzmu yak tsilisnoi systemy [Theoretical and methodological approaches and practical recommendations for the formation and functioning of ecological tourism as a holistic system]. *Economic space*, 149, 195–209 [in Ukrainian].
4. Halkiv L.I., Ilchuk O.O. (2020) Suchasnyi naukovyi dyskurs z tematyky transportnoi bezpeky [Modern scientific discourse on transport safety]. *Black Sea Economic Studies*, 49, 22–28 [in Ukrainian].
5. Kalyna T., Konstantinova O., Korniiichuk O. (2017) Teoretychni aspekty stratehii rozvytku ekolohichnoho turyzmu na pryrodokhoronnykh terytoriiakh [Theoretical

- aspects of the strategy of ecological tourism development in protected areas]. *Bulletin of Lviv National Agrarian University. Series: Economics of agro-industrial complex*, 24(2), 136–142 [in Ukrainian].
6. Kozlovskiy O. Yu., Dunaievskaya O. F. (2013) Ekolohichnyi ta zelenyi turizm: vyznachennia, osoblyvosti, stan rozvytku na Zhytomyrshchyni [Ecological and green tourism: definition, features, state of development in Zhytomyr region]. *Geography and tourism*, 25, 151–160 [in Ukrainian].
 7. Kotsenko K. F., Hromozdova L. V. (2019) Silskyi ta ekolohichnyi turizm: suchasni tendentsii ta rol u pidvyshchenni rivnia sotsialno–ekonomichnoho rozvytku silskoho naselennia Ukrainy [Rural and ecological tourism: current trends and role in improving the level of socio-economic development of the rural population of Ukraine]. *Problems of innovation and investment development. Series: Economics and Management*, 18, 22–30 [in Ukrainian].
 8. Scientific periodicals of Ukraine. Electronic resources. VI Vernadsky National Library of Ukraine. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-resources>.
 9. Novitskaya S.R/ (2013) Ekolohichnyi turizm yak priorytetnyi napriamok staloho rozvytku turystychnoi sfery [Ecological tourism as a priority area of sustainable development of the tourism sector]. *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Ser. : Geography*, 2, 164–169 [in Ukrainian].
 10. Pimenov V. H. (2018) Rozvytok ekolohichnoho turyzmu v Ukraini: osnovni poniattia, problemy, suchasnyi stan. [Development of ecological tourism in Ukraine: basic concepts, problems, current state]. *Bulletin of the Kharkiv State Academy of Culture. Series: Social Communications*, 52, 198–208 [in Ukrainian].
 11. Tymchuk S. (2016) Ekolohichnyi turizm yak napriam sotsialno–ekonomichnoho rozvytku silskykh terytorii [Ecological tourism as a direction of socio-economic development of rural areas]. *Bulletin of Ternopil National Economic University*, 1, 35–41 [in Ukrainian].
 12. Khalimovska I. V. (2016) Ekolohichnyi turizm yak chynnyk rozvytku suchasnoho suspilstva [Ecological tourism as a factor in the development of modern society]. *Humanitarian Bulletin of the Zaporozhye State Engineering Academy*, 67, 89–96.
 13. Shushulkov S. D. (2019) Tendentsii rozvytku ekolohichnoho turyzmu v suchasnykh ekonomichnykh realiiakh [Trends in the development of ecological tourism in modern economic realities], *Ukrainian Journal of Applied Economics*, 4 (3), 245–252 [in Ukrainian].
 14. Sarakhman L. (2017) Osnovni kryterii rozvytku silskoho turyzmu v Ukraini Formuvannia rynkovoї ekonomiky v Ukraini. [The main criteria for the development of rural tourism in Ukraine], *Formation of a market economy in Ukraine*. 37 (2), 182–186 [in Ukrainian].
 15. Julia Nikolaeva, Natalia Bogoliubova, Sergey Shirin (2018). Ecological tourism in the state image policy structure. *Experience and problems of modern Russia, Current Issues in Tourism*. Vol. 21, 2018. Issue 5, 547–566 [in Russian].

**ANALYTICAL ASSESSMENT OF SCIENTIFIC JOURNALISM ON
ECOTOURISM AND DETERMINATION OF FACTORS OF ITS DEVELOPMENT
IN THE ECONOMY OF UKRAINE****Liubov Halkiv¹, Mariana Vykluk², Halyna Shchuka³**

¹*Lviv Polytechnic National University. 12, Stepan Bandera str, 79013, Lviv, Ukraine*
e-mail: lubov.i.halkiv@lpnu.ua

²*Ivan Franko National University of Lviv, 79008 Lviv, Prospekt Svobody, 18*
e-mail: m_vykluk@ukr.net

³*Ferenc Rakoki II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*
90200 Transcarpathian region, Berehove, Kashuto str, 6
e-mail: galina_shchuka@ukr.net

Abstract. The purpose of the article has been to study the scientific problems of the development of the theory of ecotourism in terms of conceptualizing its content. The research methodology has been the methods of bibliographic analysis, content analysis, modeling of dynamics, surveys, analysis of tables of mutual conjugation, etc. The authors have been substantiated the socio-economic significance of the tourism industry and its focus on greening. This has been served as a precondition for the author's assumption that the scientific environment of Ukraine is actively working on the topic of ecological tourism. To verify this assumption, the authors have been studied an array of scientific articles of the Central Research and Information Center of Ukraine - Vernadsky National Library for the period 2010-2020 range of scientific interest in the subject of ecological tourism. The analysis of the content of this array of information has been allowed the authors to develop the theoretical basis of ecotourism, defining it as a relatively new type of active travel, which through educational and cognitive activities aimed at the ecological system, contribute to the preservation and improvement of the environment following the principles of sustainable development. Also, based on the analysis of the latest publications, the authors have been systematized the basic principles of ecological tourism, revealed its essential content through the prism of the categories "environmental friendliness" and "greening", rounds. It is noted that the paradigm of sustainable development of tourism provides for its ecological orientation, the nature of which had been manifested through environmental friendliness and greening. Based on the analysis of the materials of their own survey of students and employees of higher education institutions, the authors have been investigated the influence of factors (status, age, place of residence, income) on the environmental behavior of consumers of tourist services. The authors also argue that among respondents who practice ecological behavior, there are much more likely to be those who tend to pay a higher price for ecological tours. Such respondents also tend to give up facilities to reduce the negative anthropogenic impact in their areas of residence. It is argued that the results of scientific research can serve as a vector for representatives of institutional units whose activities have been related to the environmental behavior of the population.

Keywords: ecological tourism, ecological behavior, ecological orientation, greening, ecological tour.

Стаття надійшла до редколегії 10.10.2020
Прийнята до друку 29.12.2020